

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Малицька Н.А., Бунецька О.О.

Науковий керівник – канд. філос. наук. Горячківська Г.М.
Харківський національний університет радіоелектроніки
61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 702-14-65

The idea of tolerance is practical, because it is the condition of human dignity. Discrimination of following the remarks, apartheid, vorozhna's art, genocide, living along with the tolerance of a tolerant protest until the perceptions of us. Meanwhile, the question of tolerance has being solving for centuries by understanding of deep mutual ties between all people.. «That since wars begin in the minds of men, it is in the minds of men that the defences of peace must be constructed» (UNESCO Constitution).

Поняття «толерантність» означає умовне прийняття вірувань, дій, практик, які суб'єкт вважає «невірними», але «прийнятними», і не заперечує. Цицерон вважав «толерантію» синонімом чесноти стійкості до страждань, нещастя, болю і несправедливості різного роду. В ранньохристиянському дискурсі термін стосується подолання релігійних відмінностей і конфліктів (твори Тертуліана і Кіпріана). В середньовічних міжрелігійних діалогах концепт толерантності розвивається у міжконфесіональних пошуках істини проти релігійної догми (Луллий Раймунд, Мойсей Маймонід, Ібн Рушд). На соборі в Констанці в 1414 – 1418 рр. голова польської делегації Павел Влодкович, ректор Ягелонського університету, засуджував хрестові походи як такі, що суперечать Божій волі, стверджував, що язичницькі і християнські народи можуть співіснувати в мирі і критикував Тевтонський орден за завоювання нехристиянських народів у Пруссії та Литві. П. Влодкович впроваджував думку, що світ, керований принципами миру і взаємної поваги між народами, є можливим, і що язичницькі нації мають право на мир і володіння власними землями. Микола Кузанський у «De Pace Fidei» (1453) виклав християнсько-гуманістичну концепцію терпимості. Еразм Роттердамський вказує на можливу релігійну єдність через намагання уникати релігійних чвар з несуттєвих питань віри (adiaphora).

Гострі релігійні конфлікти XVII століття викликали низку класичних праць з теорії терпимості, серед яких: «Теологічно-політичний трактат» Баруха де Спінози (1670), «Філософські коментарі на слова Євангелія...» П'єра Бейля (1686) і «Лист про віротерпимість» Джона Локка (1689). Спіноза акцентував чесноти справедливості і любові і відокремив їх від релігійних догм і філософського пошуку істини. Він вважав, що завдання держави підтримувати мир і справедливість, тому вона має право регулювати зовнішні релігійні інститути. Однак, природне право на свободу думки і судження і на «внутрішню» релігію повинні, обмежувати владу держави.

Трагедії ХХ століття призвели до нових рефлексій. Зокрема, Ю. Габермас наголошував, що толерантність не можна плутати з суспільною добродішністю (готовністю до співпраці, компромісу, консенсусу), оскільки толерантність – політична чеснота: вона працює в ситуації відсутності єдиної мови і розумної єдності, запобігаючи конфлікту. У 1948 році Генеральна Асамблея ООН прийняла статтю 18 «Загальної декларації прав людини», яка вплинула на численні національні конституції, сприяючи правам людини, зокрема свободі совісті. Стаття проголошує: «Кожен має право на свободу думки, совісті та релігії; це право включає свободу зміни своєї релігії або переконань, а також свободу, самотійно чи спільно з іншими, публічно чи приватно, проявляти свою релігію або віру в навчанні, практиці, поклонінні та дотриманні».

У працях відомих філософів ХХ століття – Майкла Уолцера, Карла Поппера, Джона Роулза та інших – актуальним питанням стало звернення до парадоксу терпимості до нетерпимості. М. Уолцер у праці "Про толерантність" зазначив, що більшість малих релігійних груп, які є бенефіціарами толерантності, самі по собі є нетерпимими. У свою чергу, Дж. Роулз у праці "Теорії справедливості" вказав, що нетерпимість секти слід терпіти в толерантному суспільстві, якщо вона безпосередньо не загрожує безпеці інших членів суспільства. На його думку, члени нетерпимої спільноти в толерантному суспільстві з часом стають толерантними до суспільства в цілому. К. Поппер у праці «Відкрите суспільство та його вороги» зазначав, якщо ми толерантні до радикальної нетолерантності, то ми провокуємо зростання нетолерантності в суспільстві. Однак, якщо ми нетерпимі до нетолерантності, то чи можна назвати нас толерантними? К. Поппер вважав, що, хоча конкретні випадки залежать від їх конкретних учасників, на законодавчому рівні необхідно прирівняти радикальну нетерпимість і заклики до неї до злочину. Але переслідуватися повинна винятково саме радикальна нетерпимість, фанатизм, без прив'язки до конкретних рухів.

У 1995 році Декларації принципів толерантності, прийнята ООН у Парижі проголосила, що толерантність – це повага, прийняття і правильне розуміння всієї різноманітності культур, форм самовираження і людської індивідуальності. Толерантності сприяють знання, відкритість, спілкування і свобода думки, совісті, переконань. Це єдність у різноманітності, це не лише моральний обов'язок, а й політична і правова потреба. Толерантність забезпечує можливість досягнення миру і веде від культури війни виховні технології до культури миру. Толерантність – це не поступка, поблажливність чи прикидання, а насамперед активне ставлення до дійсності, яке формується на засадах визнання універсальних прав і свобод людини. Толерантність розглядається як одна з умов успішної соціалізації (інтеграції в систему суспільних відносин) людини, сутність якої полягає в умінні жити в гармонії з собою і з іншими людьми.